

El català juganer

Totes les llengües ofereixen, des de la seva varietat i riquesa lèxica, la possibilitat de ser emprades lúdicament, és a dir, de poder jugar amb elles de maneres diferents, manipulant-ne els mots, les paraules que les componen.

Endevinalles, mots encreuats, anagrames, *scrabble*, sopes de lletres de tota mena... la varietat de jocs és ben àmplia i, tot jugant, són de bon conèixer nous mots, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge d'una llengua.

Els jocs de paraules són tan antics com les mateixes llengües. Totes les cultures, des de les respectives parles, els han anat practicant al llarg del temps, profusament i amb afició.

El català/la catalana, per sort, és, des d'aquest punt de vista lúdic, una llengua de les bones. Plena de girs i matisos, amb vastes possibilitats combinatòries, la seva versatilitat li permet ser juganera de debò!

Aquest treball és un recull d'exemples de dues d'aquestes varietats juganeres: els palíndroms i les homofonies.

Cal no deixar-se impressionar per noms genèrics tan estranys i poc recordables. No és pas que, per batejar jocs divertits, lingüistes seriosos haguessin triat noms avorrits, no! Passa que els grecs (que foren dels primers a practicar-los) així els van batejar i encara ningú n'ha modernitzat la denominació d'origen.

Els palíndroms

Un palíndrom és, com si diguéssim, un capicua de lletres. Tota paraula o frase que pugui ser llegida del dret o del revés, esquerra-dreta-esquerra, amb les lletres en el mateix ordre, és palindròmica. *Tururut* és un mot palindròmic. La locució *a la babalà* també forma un palíndrom (curiosament, aquesta locució nostra tan expressiva, emprada per qualificar quelcom fet amb presses, de qualsevol manera, deixat a la bona de Déu, que sortirà com Déu vulgui, és d'origen àrab; al Marroc, sense anar més lluny i que és d'on prové, s'utilitza avui dia exactament amb el mateix significat que en català).

A l'hora d'elaborar palíndroms, els guionets, els apòstrofs i altres signes ortogràfics (accents, interrogants...), no compten. Així, *tapa't!*, *l'ós sol* i *llepa-li la pell* també són frases palindròmiques.

Sense més normes de joc que aquestes, proveu de fer-ne algun i veureu que no és pas tan complicat com pugui semblar. De mica en mica, cada cop us en sortiran de més llargs, que és del que es tracta! Aquí en van uns quants:

A mà	Ara, tu, xutarà!
Un nu	Rar, bo, sobrar!
Al pla	Arriba la birra!
I on, noi?	Sí, darà paradís!
I ara rai!	Lògica, faci gol!

A la sala
Raó lloar
Por: grop!
Petit, ep!
Allà falla
Pertot rep!
Tapa l'àpat
La casa cal
Atanses nata
Tabac acabat
La col local
Tu, la salut!
Maca, maca'm!
I vi, ai, vi!
Rodola l'odor
Ajupit i puja
Ser o no, res!
Sí, va, llavis!
Ai, res, seria!
Ui, viu qui viu!
Cita'l a l'àtic
Tu, peu que put!
Atròfia i forta

Maraca ja, caram!
Trofeu, que fort!
L'aroma fa moral
I mireu que rimi!
A lloc, tot colla
Afalaga, gala fa
La fe cal, acèfal!
Tara: pes separat
El bo, pau a poble
Ai, no riu, ironia!
Ajeu i la caliueja
Romaní gogin, amor!
I la dama ama, Dalí!
Ai, fa tard! ratafia!
Ara ve neu, que nevarà!
No forci massa micròfon
Ai, baralla allà, ràbia!
A l'evolució, noi, cul o vela!
El ball és no car, aconsellable
Anima't, no? Cony, no contamina!
L'odi arreu, gana, guerra i dol...
Arreu, gala o no, no a la guerra!
La vila vella mima, lleva, li val!

Les homofonies

Les homofonies es donen entre mots o grups de mots que s'escriuen de maneres diferents, però que, en ser pronunciats, sonen igual.

Els mots *parola* i *perola* són homòfons entre ells, com també ho són *pare* i *para*, o bé *cup* i *cub*. Són força populars les frases homofòniques *la senyora s'enyora* i *que sola, la cassola!*.

A mi m'agrada dir-ne, de les homofonies, enganyifes de boca a orella. Així s'entén millor de què va la cosa, no? (Un conegut, en dir-li que m'entretenia fent homofonies, volia que li reparés el mòbil).

Potser són més divertides que els palíndroms i si, tot jugant, proveu de fer-ne, ho trobareu, segurament, més senzill.

A la festa, fes-te amb tothom
Ve a dur-te la foto de quan te la foto
Cada diumenge em diu: menja!
Els llençols no s'esbullen sols
Porto les peres o l'esperes?
Al sopar s'ho passa bé
Per no haver de dir sí, dissimula
El simi s'hi mira si m'hi miro jo
L'avís era: portar la visera
El so de la granota, la sogra nota!
Sota el desmai no t'hi quedes mai?
La mestra balla i cada mes treballa
Estan fomentant que fumen tant

Si res no sona no són a casa
El cacau, que cau!
Al costat de l'esposa l'espòs es posa
No està el vi d'estalvi
Tenim paranys per anys
Al patró li cal petroli
De fe ho feu
Que deixi el cavall i que balli!
La mà que mou l'hamaca és de la maca
L'amor al llavi d'allà vindrà
Del jaç, ja estàs?
La manta de l'amant, te la treus?
El camí que a mi m'agrada
Dius que vas sense cabàs
S'ho fa al sofà
L'amor fortifiques si el confort hi fiques
Creus que era esukera
Odiem i ho diem
Fet per dones, ho perdoneu!
Gosa tenir un gos a casa
Vora l'arjau el calamar jau

I bé, palíndroms de primer plat, homofonies de segon i, per acabar, postres. Les dues frases següents són, alhora, palindròmiques i homofòniques:

No, sonsos no són
A la cala, Lola l'acala

Ernest Díez i Sureda